

Marika Jocz

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Kaszubska grzeczność językowa

Przedmiotem zainteresowania niniejszej dysertacji jest analiza kaszubskiej grzeczności językowej zawartej w literaturze napisanej w języku kaszubskim. Temat grzeczności językowej w ciągu ostatnich trzydziestu lat stał się obiektem zainteresowań bardzo wielu językoznawców, którzy opracowali go zarówno w zakresie języka polskiego jak i części gwar polskich. Dotychczas jednak żadne z opracowań nie sięgnęło w tym temacie po język kaszubski. Praca ta jest pierwszą, która zajęła się badaniem kaszubskiej grzeczności językowej.

Dysertacja składa się z trzech części. W pierwszej omówiony został stan badań nad grzecznością językową zarówno w rozumieniu globalnym jak i na polu języka oraz gwar polskich. Na tym tle szczególnie interesująca jest sytuacja socjolingwistyczna języka kaszubskiego. Przez długi czas uznawany był on za – choć różniący się od pozostałych – dialekt języka polskiego, jednak dziś uznawany jest za jedyny w Rzeczypospolitej Polskiej język regionalny. W drugiej części znalazła się prezentacja oraz analiza aktów kaszubskiej grzeczności językowej. Trzecia część przedstawia wnioski zebrane na podstawie omówionych w części drugiej aktów grzeczności.

W części badawczej znalazło się 11 rozdziałów, które zawierają opis poszczególnych aktów grzeczności językowej: powitania, pożegnania, podziękowania, przeproszenia, prośby, zaproszenia, życzenia, przedstawianie się, grzeczność przy stole (akty częstowania, toasty), komplementy oraz formy adresatywne. Materiał do analizy zebrany został z literatury napisanej w języku kaszubskim, co sprawiło, że nawet mniej popularne akty, rzadko spotykane w mowie codziennej (jak np. komplementy czy akty przedstawiania się) w zebranych materiale znalazły szereg poświadczeń, co pozwoliło na omówienie ich w osobnych podrozdziałach

Analiza zgromadzonego materiału pozwoliła na wysnucie wniosku, że współcześnie w kaszubszczyźnie współistnieją dwa modele grzeczności językowej: wiejska i miejska. Jest to spowodowane faktem, że aktualnie kultura kaszubska to nie tylko folklor i kultura wsi (choć są to nadal ważne składowe tej kultury), ale również kultura miasta, w której język kaszubski to już nie tylko język familijny. Współcześnie język ten funkcjonuje także w odmianie literackiej

obecnej chociażby w szkolnictwie, mediach, kościele, a co za tym idzie, wytworzył potrzebne dla tych oficjalnych realiów specyficzne formy grzeczności językowej.

Opracowanie kaszubskiej grzeczności językowej pozwoliło przedstawić nie tylko poszczególne formy językowe, ale także spojrzeć na nie poprzez szerszy kontekst pragmatyczny, w którym dostrzec można było wiele niuansów zarówno językowych jak i kulturowych. Umożliwiło ono ustalenie, których zwrotów można użyć w sytuacjach oficjalnych, a których w osobistych, czy też które formy popularne były dawniej, a które współcześnie. Analiza różnych utworów powstałych na przestrzeni 150 lat pozwoliła na uchwycenie różnic i przemian społeczno-kulturowych, jakie nastąpiły w kaszubskim języku i kulturze.